

Một số giải pháp rèn kỹ năng nói trong môn Tiếng Việt cho học sinh lớp 1 theo bộ sách Kết nối tri thức với cuộc sống

Đặng Thị Ngọc Ly*

*GV. Trường TH&THCS Thăng Long, Thường Tín, Hà Nội

Received: 30/03/2023; Accepted: 06/04/2023; Published: 14/04/2023

Abstract: Reading is a subject with a particularly important position in the Vietnamese curriculum at primary school level. It is in charge of forming and developing reading skills, a top important skill of students at primary school level. In primary school, teaching reading, besides the successes, has many limitations. Our students' reading skills are not as expected. Students' reading results have not met the requirements of forming reading skills. Those are the concerns of teachers in every reading lesson. Therefore, the article has given some solutions to help 1st graders to have standard reading and pronunciation skills.

Keywords: Speaking skills

1. Đặt vấn đề

Môn tiếng Việt ở trường Tiểu học có nhiệm vụ hình thành năng lực hoạt động ngôn ngữ cho học sinh (HS) - năng lực hoạt động ngôn ngữ được thể hiện trong 4 dạng hoạt động tương ứng với chúng là 4 kỹ năng: nghe, nói, đọc, viết. Trong khi đó ở Trường Tiểu học việc dạy đọc, bên cạnh những thành công còn nhiều hạn chế. HS của chúng ta chưa đọc được như mong muốn. Kết quả học đọc của HS chưa đáp ứng được yêu cầu của việc hình thành kỹ năng đọc. HS chưa nắm chắc được công cụ để lĩnh hội tri thức, tư tưởng, tình cảm của người khác chứa đựng trong văn bản được đọc. GV tiểu học vẫn còn lúng túng khi dạy tập đọc: Cần đọc bài tập đọc với giọng như thế nào, làm thế nào để chữa lỗi cho HS khi phát âm, làm thế nào để HS phát âm chuẩn, để từ đó giúp HS đọc hay hơn diễn cảm hơn, làm tiền đề để HS hiểu văn bản được đọc, để cho những gì đọc được tác động chính vào cuộc sống của HS. Đó là những trăn trở của GV trong mỗi giờ dạy tập đọc. Vì vậy, bài viết "Một số biện pháp rèn phát âm chuẩn cho HS lớp 1" đã đưa ra một số giải pháp giúp HS lớp 1 có kỹ năng đọc và phát âm chuẩn.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Cơ sở lý luận

Dạy đọc có ý nghĩa rất to lớn ở tiểu học. Đọc trở thành một đòi hỏi cơ bản đầu tiên đối với mỗi người đi học. Đầu tiên trẻ phải học đọc, sau đó HS phải đọc để học. Đọc là công cụ để học tập các môn học. Đọc tạo ra hứng thú và động cơ học tập. Nó là khả năng không thể thiếu được của con người thời đại văn minh. Chính vì vậy, trường tiểu học có nhiệm vụ dạy đọc cho HS một cách có kế hoạch và có hệ thống. Tập đọc với tư cách là một phân môn của môn tiếng Việt ở tiểu học

có nhiệm vụ đáp ứng yêu cầu này. Đó là hình thành và phát triển năng lực đọc cho HS. Thông qua việc dạy đọc phải làm cho HS thích đọc và thấy rằng khả năng đọc là có ích lợi cho HS trong cả cuộc đời. Phải làm cho HS thấy đó là một trong những con đường đặc biệt để tạo cho mình một cuộc sống trí tuệ đầy đủ và phát triển. Việc dạy đọc sẽ giúp HS hiểu biết hơn, bồi dưỡng ở HS lòng yêu cái thiện và cái đẹp, dạy cho HS biết suy nghĩ một cách logic cũng như biết tư duy có hình ảnh... Dạy đọc không chỉ giáo dục tư tưởng đạo đức mà còn giáo dục tính cách, thị hiếu thẩm mỹ cho HS.

Muốn đọc đúng, đọc diễn cảm thì trước hết GV cần luyện phát âm đúng cho HS tiểu học. Muốn vậy, trước hết và thực chất phải giải quyết vấn đề phương ngữ. Mục tiêu của chúng ta là vươn đến một tiếng nói dân tộc Việt thống nhất, đẹp đẽ về mặt âm thanh. Muốn như vậy, chúng ta cần luyện cho HS phát âm chuẩn, đọc đúng đọc hay.

Phát âm chuẩn sẽ được nhiều cái lợi trước hết nó giúp HS viết đúng chính tả sau đó còn giúp HS phát âm dễ dàng hơn khi học ngoại ngữ và học các môn học khác.

Dựa vào tâm lý của người bản ngữ, chúng ta có thể chia các trường hợp phát âm lệch chuẩn chữ viết thành hai nhóm: *Nhóm lỗi phát âm* và *nhóm biến thể phương ngữ*. Chúng ta chỉ luyện cho các trường hợp được xem là mắc lỗi, nói không tròn tiếng. Còn nhìn chung, HS tiểu học hay mắc lỗi đọc thiếu âm đệm.

2.2. Một số giải pháp rèn kỹ năng nói trong môn Tiếng Việt

2.2.1. Thực trạng

Tôi trực tiếp công tác giảng dạy tại Trường Tiểu

học Thăng Long đã nhiều năm, trong quá trình giảng dạy cũng như tiếp xúc với HS HS ở đây, tôi nhận thấy:

HS còn phát âm sai, nói ngọng rất nhiều, rồi đọc chưa diễn cảm, chưa đúng ngữ điệu đọc chưa lưu loát, trôi chảy. HS thường phát âm sai các phụ âm đầu như đọc lẫn lộn giữa n/ l, phát âm p (pờ) thành b (bờ), s thành x, tr à ch... . Các lỗi phần vần, âm cuối HS hay mắc như: huệ phát âm thành hệ, hoa à ha, xanh à xăn, ngạt mũi à ngạc mũi, toàn -> toàng , máy bay -> mái bai, thỉnh thoảng -> thỉnh thoản, hươu -> hiều, mưu trí à miu chí...HS còn nói ngọng như rõ thành rờ, quỵển vờ à quỵện vờ, đã à đả...

Sở dĩ, do HS phát âm sai như vậy, tôi thiết nghĩ là do: Địa phương nằm trong vùng có điều kiện kinh tế còn nhiều khó khăn. Đa phần HS là con nhà lao động nên việc học tập của HS có phần bị hạn chế, HS chưa được trang bị đầy đủ sách vở, đồ dùng... khi đến lớp. Việc học ở nhà lại chưa có sự kèm cặp quan tâm của gia đình. Điều đó làm cho thời gian học và hiệu quả học tập của HS bị hạn chế ảnh hưởng không nhỏ tới kết quả học tập của HS .

Với thực trạng như vậy, tôi đã tìm hiểu, nghiên cứu để tìm ra biện pháp chữa lỗi phát âm cho HS nhằm khắc phục tình trạng phát âm sai trong trường nâng cao chất lượng phát âm chuẩn.

Từ đó, nâng cao chất lượng giảng dạy. Hơn nữa, tôi nhận thấy người GV tiểu học là người thầy đầu tiên đặt nền móng trang bị cho HS ý thức về chuẩn ngôn ngữ và chuẩn văn hoá đồng thời ở trường Tiểu học có điều kiện rèn cho HS phát âm chuẩn, bởi trong chương trình học có phân môn học vần, Tập đọc.

2.2.2. Những biện pháp

1. Biện pháp trực quan

Đối với GV, trước hết cần đọc đúng đọc diễn cảm. Tiếp đó, cần bồi dưỡng cho HS có mong muốn, có ý thức đọc đúng chính âm càng sớm càng tốt. GV tập cho HS biết quan sát mặt âm thanh lời nói của người khác và của bản thân mình để điều chỉnh đọc, nói cho tốt. Đồng thời, chúng ta cần nắm chắc các biện pháp chữa lỗi phát âm bao gồm biện pháp luyện theo mẫu, biện pháp cấu âm và biện pháp luyện âm đúng qua âm trung gian. Tùy thuộc âm thanh sai lạc, tùy thuộc vào HS mà GV lựa chọn biện pháp thích hợp .

2. Biện pháp luyện theo mẫu

Bảng phát âm mẫu của mình GV đưa ra trước HS cách phát âm chuẩn, các từ cần luyện, yêu cầu HS phát âm theo.

3. Biện pháp cấu âm

GV mô tả cấu âm của một âm nào đó rồi hướng dẫn HS phát âm theo.

Với phụ âm cần mô tả vị trí của lưỡi, phương thức

cấu âm. Tôi đã tiến hành sửa từng âm:

- Sai phát âm /p/ pờ thành /b/ bờ, (p và b) đều là hai phụ âm đồng vị về mặt cấu âm. môi - môi nhưng khác nhau về mặt thanh tính, /p/ là phụ âm vô thanh, /b/ là phụ âm hữu thanh. Để luyện đọc đúng /p/, tôi đã hướng dẫn HS tự đặt lòng bàn tay trước miệng, một tay đặt lên thanh quản. Khi phát âm /b/ là âm vốn có sẽ cảm nhận được độ rung nhẹ của thanh quản và không thấy luồng hơi phát ra.

Cho trẻ bậm hai môi lại và bật hơi qua môi mạnh hơn, tạo âm /p/ cam. Cho trẻ làm lại như trên nhưng phát thành tiếng /p/ hay “đèn pin“, “pí pa -pí pò”....

Cho trẻ đặt một tay lên thanh hầu và lòng bàn tay trước miệng, trẻ sẽ dễ dàng nhận biết được sự khác biệt giữa hai âm. Khi phát âm /p/ dây thanh rung mạnh và có luồng hơi từ miệng phát ra đập vào lòng bàn tay .

- Sai phát âm /n/ nờ -/l/ lơ lẫn lộn: HS hay phát âm lẫn giữa l/n, ch/tr, d/gi và phần lớn HS không ý thức được mình đang phát âm âm nào.

Để chữa lỗi phát âm cho HS tôi phải trực quan hóa sự mô tả âm vị và hướng dẫn HS quan sát, tự kiểm tra xem mình đang phát âm âm nào: /n/ là một âm mũi, khi phát âm, sờ tay vào mũi sẽ thấy mũi rung, còn khi phát âm âm /l /mũi không rung. Sau đó, ta cho HS luyện phát âm /l/ bằng cách bịt chặt mũi đọc la, lo, lô, lu, lư,... Khi bịt chặt mũi HS không thể phát âm các tiếng na, no, nô, nu, nư. Cho HS luyện nói câu “con lợn nó lợn trong lọ, “cái lọ lộc bình nó lăn lông lốc “... Hoặc hướng dẫn HS khi phát âm âm /l/ thì đưa lưỡi lên phía bên trên lợi của hàm trên ngạc cứng, còn khi phát âm /n/ thì đưa đầu lưỡi vào mặt trong của hàm răng. ...

4. Biện pháp chữa lỗi bằng âm trung gian

Là biện pháp chuyển từ âm sai về âm đúng qua âm trung gian. Biện pháp này thường được dùng để chữa từ thanh nặng về thanh hỏi, thanh sắc về thanh ngã. Để chữa lỗi này cho HS tôi đã làm công việc tạo mẫu luyện cho trẻ phát âm riêng từng thanh hỏi, ngã. Phát âm các tiếng có thanh hỏi ngã cần qua các bước sau đây:

+ Đầu tiên chấp các tiếng có cùng thanh, cùng vần với tên gọi thanh.

Ví dụ: sỏi, thổi gọi. Ngã: bã, đã, già, mã .

+ Tiếp theo chấp các tiếng cùng thanh, cùng loại âm tiết với tên gọi thanh.

5. Tập hát để giúp HS phát âm đúng một vài thanh

Chẳng hạn, âm vực của thanh huyền thấp hơn thanh sắc (hoặc thanh không) nên tập hát thanh sắc (hoặc thanh không) thành thanh huyền rất thuận lợi.

Ví dụ: cho HS đọc đúng thanh huyền bằng cách

tập cho HS câu hát “Bé bé bằng bông, hai má hồng hồng”.

* Khi GV đã nắm chắc các biện pháp chữa lỗi phát âm và đã phát âm đúng, chuẩn, rõ ràng, đọc diễn cảm rồi. Để việc phát âm chuẩn đem lại kết quả cao thì đối với người học cũng phải tuân theo những yêu cầu nhất định.

* Đối với trò: Phải chú ý theo dõi sự hướng dẫn của GV, chăm chỉ tự tin trong học tập, phải hoà đồng cùng bạn bè, điều gì không hiểu mạnh dạn hỏi thầy cô hoặc bạn bè. Hằng ngày, dành thời gian hợp lý cho việc luyện đọc. Luôn luôn có ý thức luyện phát âm đúng, đọc chuẩn rõ ràng lưu loát rồi diễn cảm. Chịu khó tìm đọc các loại truyện tranh trong sáng lành mạnh trong sáng, báo Măng non, báo Nhi Đồng ...

* Cách dạy thực hành:

- Đầu năm học, tôi được nhận chủ nhiệm lớp 1 điểm trường Tiến Yên gồm 16 HS. Qua một thời gian ngắn giảng dạy có nhiều em phát âm chưa chuẩn đọc ngọng, phát âm lẫn lộn giữa các âm, vần và thanh, đọc chưa lưu loát.

Với thực trạng HS như vậy, tôi đã nghiên cứu kỹ các tài liệu, sách tham khảo phục vụ cho việc giảng dạy môn Tiếng Việt nói chung và phân môn Tập đọc nói riêng. Đặc biệt là phương pháp rèn phát âm chuẩn cho HS. Nắm chắc mục tiêu của từng bài dạy và nghiên cứu kỹ bài trước khi lên lớp, nắm bắt được đặc điểm phát âm của từng HS. Để từ đó, xác định phương pháp, biện pháp dạy học thích hợp đồng thời lựa chọn những thủ pháp dạy học cụ thể và thực hiện dạy ở lớp.

Để chữa lỗi phát âm cho những HS trên, tôi đã dùng phương pháp luyện theo mẫu phân tích cấu âm và luyện phát âm đúng qua âm trung gian trong các giờ học âm, vần.

Để luyện đọc đúng, chống nói ngọng, có thể cho HS đọc nhanh các từ, câu trong bài học âm, vần.

Để luyện phát âm thanh điệu nên cho HS đọc nhiều lần đầu thanh.

Sau đó, HS luyện nói theo nhóm, tổ dưới sự phân công của GV những nội dung trên.

Bằng những biện pháp thực hiện như vậy kết hợp với sự nhiệt tình giảng dạy tận tâm với nghề, trong quá trình dạy thực nghiệm tại lớp tôi đã thu được những kết quả đáng kể.

2.2.3. Kết quả

Qua một thời gian kiên trì áp dụng các biện pháp trên, tôi thấy HS chăm chỉ, chủ động tiếp thu kiến thức, có hứng thú đọc, HS phát âm chuẩn, đọc rõ ràng, lưu loát, nhiều em đọc diễn cảm. Kết quả như sau:

Tổng số	Đọc tốt	Đọc khá	Đọc TB	Đọc yếu
30	20	7	3	0

* Thành công của đề tài: Để đạt được kết quả trên người GV phải luôn qua tâm, tận tình với HS. Không những thế cần kết hợp với nhà trường, gia đình động viên HS, làm cho HS chăm chỉ tự tin và có hứng thú học tập. Qua dạy thực nghiệm ở lớp tôi, tôi nhận thấy rằng GV phải có kiến thức sâu rộng, phải linh động sáng tạo sử dụng các phương pháp, thủ pháp dạy học thích hợp đúng lúc đúng chỗ. Đồng thời, phải sử dụng thường xuyên liên tục trong quá trình dạy học. Trong thời gian thực hiện tôi được sự ủng hộ nhiệt tình của Ban giám hiệu nhà trường và của các đồng nghiệp. Qua đó có sự tác động rất lớn tới các GV còn chưa coi trọng việc rèn phát âm chuẩn cho HS. Rèn HS phát âm đúng qua đó đẩy mạnh được hứng thú học phân môn Tập đọc nói riêng và các môn học khác nói chung. Từ đó, nâng cao chất lượng giáo dục, HS luôn phát huy được sự độc lập, tự chủ sáng tạo trong học tập.

* Hạn chế của đề tài: Trong quá trình thực hiện đề tài này, bên cạnh những mặt thành công đã đạt được thì còn có những hạn chế, đó là mới chỉ tìm ra được một số biện pháp sửa những lỗi phát âm tiêu biểu mà HS hay mắc phải, chưa đưa ra hết các lỗi mà HS còn phát âm chưa chuẩn và biện pháp khắc phục các lỗi phát âm đó như thế nào? Do điều kiện về vật chất, con người còn nhiều hạn chế nên việc thực hiện đầy đủ, toàn diện chưa thực hiện được.

3. Kết luận

Với sự học hỏi, nghiên cứu phân đầu nỗ lực của bản thân kết hợp với sự hướng dẫn nhiệt tình và sự động viên kịp thời của ban giám hiệu Trường Tiểu học Thăng Long tôi đã có những thành công đáng kể trong việc chữa lỗi phát âm cho HS tiểu học, đặc biệt là lớp do tôi phụ trách. Đồng thời cũng muốn giới thiệu một số kinh nghiệm trong việc rèn phát âm chuẩn cho HS nhằm nâng cao chất lượng rèn phát âm chuẩn cho HS. Từ đó, thúc đẩy phong trào “Đọc đúng, đọc hay” của trường. Trên đây là một vài kinh nghiệm nhỏ bé khi tôi được vinh dự giảng dạy lớp 1, với những kinh nghiệm này, mong được sự chia sẻ, đóng góp của quý thầy cô.

Tài liệu tham khảo

- Đinh Trọng Lạc, Bùi Minh Toán (1996). *Tiếng Việt tập 1*. NXB Giáo dục, Hà Nội.
- Lê Phương Nga, Nguyễn Trí (1999). *Phương pháp dạy học Tiếng Việt 1*. NXB Giáo dục, Hà Nội.
- Lê Phương Nga, Nguyễn Trí (1999). *Phương pháp dạy học Tiếng Việt (chuyên luận)*. NXB ĐHQG Hà Nội.
- Lê Phương Nga (1998). *Dạy học ngữ pháp ở Tiểu học*. NXB Giáo dục Hà Nội.
- Đỗ Xuân Thảo, Lê Hữu Tinh (2004). *Tiếng Việt 1*. NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.